

Remezhan kanunnamasy

Category: Kitapcy, Maliýe we ykdysadyýet

написано kitapcy | 26 января, 2025

Remezhan kanunnamasy REMEZAN KANUNNAMASY

«Hürriyet», «Milliyet» gazetleri bu habary uly şatlyk bilen berdi...

Liberal, yslamçy, nasionalist (milliýetçi) pozisiýadaky gazetler bu habary baş sahypalarynda uly şatlyk bilen, bolşundan başbeter edip berdi.

Häkimiýetiň tarapdarlary we garşydaşlary baý begendiler-ä.

Nämemiş: ABŞ-nyj kredit derejelendirme edarasy «Fitch Ratings» Türkiýäniň kredit görünimini pozitiw hasaplanmys...

Şeýle-de, liboş pop ykdysatçylaryň bolşuny gördüňizmi: baý çapak çaldylar-a, baý begendiler-ä!

Diňe liberallar beýlede dursun, ýurdumyzda ne sagçy doly sagçy, ne-de çepçi doly çepçi.

Taryhymyzy ünsli okamagyňyzy haýyş edýärim:

Iňlis söwda geleşigi we yzysüre gelen «Tanzimat» permany osmanly maliýesini «tikin tutdurmaýan» ýagdaýa düşürdi.

Meselem, 1838-1922-nji ýyllarda segsen bir gezek nazir (ministr) çalşygy boldy.

Krym uruşy bilen 1854-nji ýyldan başlap bergä batan osmanly maliýesi ýigrimi ýyldan soň çeken zyýanyňy mälüm etdi. Soltan Abdyleziz «Remezhan kanunnamasyny» çykardy: «Bergilerimizi üzüp bilemezok!»

Ilki Abdyleziz döwlet agdarlyşygy bilen tagtdan agdaryldy. Yzyndan 1881-nji ýylda Soltan Abdylhamyt II-ä «Muharrem kanunnamasyna» gol çekdirildi. Ýagny:

Muglanyň temmäki öndüriji daýhanlarynyň «Çökertme» aýdymy döredi!

Golçylar gelende Halylym,

Nirelere gaçalyň?

Boýun egmäliň Halylym,

Aman, gülle saçalyň!..

(Kolcular gelince Halil'im,

Nerelere kaçalım.

Teslim olmayalım Halil'im.

Aman kurşun saçalım...)[/i]

Ýewropa algysyny almak üçin özüne Stambulda «Duýuni-Umumi» gurup, Osmanlynyň duz, temmäki salgytlaryny ýygnamaga başlady. «Golçylar» bularyň ýaragly güýjüdi.

* * *

«Hürriyet» gazetiniň aýtmagyna görä: «12 ýyldan soň artyşyň sebäbi!»

Nämedir öýdýäňiz, «Fitch Ratings» hasabymyzh näme sebäpli artdyranmyş?

«Hürriyet»-i bir gyra zyňyň, men ýazaýyn:

Erdogan we onuň egindeşleri 2002- nji ýylda neoliberalizme doly garaşlylyk «kasamy» bilen häkimiýet başyna geldi. Emma Erdogan (we onuň körekeni Berat Albaýrak) bu «süýthor syýasatdan» el çekip, ýüzüni Ýewraziýa tarap öwrülen badyna «diktator» yglan edildi, FETÖ agdarlyşygy bilen agdarylmak islendi.

Erdogan şu soňky saýlawda çenlo (Osmanlynyň boýnuna «Tanzimat» dakanlara garşy) dik durdy, emma ahyrynda ýeňildi. Maliýäni ýene Mehmet Şimşegiň eline berdi.

Ittihatçylaryň Jawit beýi nähili bolsa, Erdoganyň Mehmet Şimşegi-de şodur! Ittihatçylaryň metbugat organlary Jawit beýi düýn nähili öwen bolsa, Remezany aýyna girilen şu günlerde «Fitch Ratings» bilen umytlanan häkimiýet mediýasy gykuwlaýar: Hudaýa şükür!

Bu ýurtda ykdysady-syýasy düşünje ýok.

Serediň:

* * *

Kredit derejelendirmäni bilýänsiňiz: şereketiň ýa-da ýurdum at-abraýyny, ygtybaryny kesgitleýärler. Bergiliniň wagtynda esasy puluň we prosent töleglerini edip, bergisini yzyna üzmek ukybynyň bardygyna-ýokdugyna şu kompaniýalar karar çykarýar!

Üç uly amerikan kompaniýasy – «Moody's»,

«Standard & Poor's», «Fitch Ratings» global kapital bazarynyň

95%-ni gysymynda saklaýar! Dünýädäki kompaniýalaryň, ýurtlaryň alýan karz puluny-kreditini töläp biljegini-bilmejegini şular çaklaýar.

Şu üç amerikan kompaniýasy «mizan terezide» çekip kredit hasabyny berýärmí? Güldürmeseňizläň meni!

Bular eksplutasiýanyň guraly, bularyň islän zadyny etseňiz, size lomaýja «kredit oçkosyny» berýär. Işiň geň tarapy, bularyň uly kredit berýänleri batýar! Meselem:

1994-nji ýylyň «Orange County» dik gidişmesi, Aziýanyň we Russiýanyň maliýe krizisleri, «Long-Term Capital Management» hejirowaniýa fondunyň 1998-nji ýyldaky batyşy, 2001-nji ýylyň «Enron», «WorldCom» batyşlyklary, aýratynam 2008-nji ýyldaky «Mortgage» krizinde kredit derejelendirme kompaniýalarynyň uly günäsiniň bardygy ýüze çykdy.

Şuny ýazmasam bolmaz:

«Enron» kompaniýasyngň hasap-hesipde kezzapçylyk edendigi 2001-nji ýylda belli bolup, aksiýalary görnetin pese geçendigine garamazdan, bu kredit derejelendirme kompaniýalary batyşlygyň dört gün öňüsyraýna çenli hasabyny «maýa goýumlaryny goýup bolýar» pellesinde saklady.

Şu Remezany aýynda durman dogadileg ediň, ýurdumyz indi bir «Remezany kanunnamasyny» başdan geçirmesin! Ýogsam bolmasa, çöküşligi duruzmak mümkin däl ýagdaýa gelýär.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 12.03.2024 ý. Maliýe we ykdysadyýet